

De Koninklijke Luchtmacht en de constructie van de geleide wapengordel, 1957-1963

drs. R.H.G. Schreurs - reserve-tweede-luitenant van de Koninklijke Luchtmacht

De totstandkoming van een gestandaardiseerd luchtverdedigingssysteem met raketten binnen de NAVO geldt tot op de dag van vandaag als een voorbeeldige vorm van militaire integratie binnen het bondgenootschap. De opstelling hiervan in een van noord naar zuid lopende gordel langs het IJzeren Gordijn, kon lange tijd worden beschouwd als een uitdrukking van de bondgenootschappelijke vastberadenheid West-Europa te vrijwaren van een aanval uit het oosten. De ontmanteling van deze geleide wapengordel is nu bijna een feit en vormt de aanleiding tot twee artikelen. In eerste instantie zal de introductie van het Nike-wapensysteem worden behandeld, in het bijzonder de geopolitieke aspecten rond de invoering van de Nike en de Nederlandse situatie. In het tweede artikel staat de opstelling van de Nike en Hawk-wapensystemen centraal, waarbij ook de legering van de KLu in de Bondsrepubliek aan de orde komt.

Nuclearisatie van de NAVO

Gelijktijdig met de verwerping van het EDG-verdrag (Europese Defensie Gemeenschap) door de Franse *Assemblée Nationale*, werd de *Atomic Energy Act* (AEA) op 30 augustus 1954 door het Amerikaanse *Congress* geloodst. Beide gebeurtenissen droegen elk op hun eigen wijze bij aan nauwere militaire samenwerking binnen de NAVO. Alhoewel de geamendeerde AEA naar de letter beperkt bleef tot het uitwisselen van informa-

tie, betekende zij feitelijk de aanzet tot de nuclearisatie van de NAVO. Deze nuclearisatie zou o.m. worden verwezenlijkt in de geleide wapengordel die vanaf het einde van de jaren '50 werd geïnstalleerd op Duitse bodem. Dat laatste was alleen mogelijk nadat Duitsland lid was geworden van de NAVO, een onbedoeld gevolg van het Franse veto tegen de EDG. De Duitse herbewapening, alsmede de ondergeschikte rol die het land van „Marianne” speelde tijdens het nuclearisatieproces van de NAVO, beïnvloedde uiteindelijk de totstandkoming van een eigen Franse defensie-identiteit binnen het bondgenootschap. Toch was de geamendeerde AEA in eerste instantie bedoeld voor een meer beperkte doelstelling. De AEA was toegesneden op de Amerikaans-Britse nucleaire samenwerking. Eigenlijk wilde Groot-Brittannië deze relatie zo exclusief mogelijk houden. Sinds de oorlog streefde de Britse regering ernaar om de door haar gewenste *special relationship* te concretiseren door middel van nauwe militaire samenwerking.

Aanvankelijk waren de Britten niet erg succesvol. Een nucleaire verbinte-

nis op gelijke voet en zonder enig voorbehoud werd sinds 1946 geblokkeerd door de *MacMahon Act*. Hierdoor zag de Labourregering in januari 1947 zich genoodzaakt een programma te starten voor de ontwikkeling van een Brits kernwapen. Besprekingen tussen de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk over nucleaire zaken hadden weinig resultaat. Dat veranderde weliswaar met het opheffen van de *MacMahon Act* en de amendering van de AEA in 1954, maar Londen was binnen enkele jaren niet langer de enige gesprekspartner. Tot grote teleurstelling van de Britse regering breidde de Verenigde Staten de consultaties over nucleaire zaken uit tot andere NAVO-landen. Door de plaatsing van de Amerikaans-Britse relatie binnen de brede band van het Atlantische partnerschap verloor de *special relationship* duidelijk aan betekenis. De veranderde Amerikaanse houding vond haar oorsprong in de bijgestelde militaire doctrine van de NAVO. Met de komst van Eisenhower in het Witte Huis was de veiligheidspolitiek in de loop van 1953 geleidelijk aan bijgesteld. Er werd gekozen voor de verstrengeling van kernwapens en alliantiepolitiek. Uitgangspunt daarbij was dat informatie-uitwisseling zou geschieden op *need-to-know* basis.

Het aanvankelijke doel van conventionele pariteit met de Sovjet-Unie – tijdens de NAVO-conferentie van Lissabon in 1952 nog beoogd in het *Paris-plan* – werd verlaten voor de *New Look*: het tekort aan conventionele strijdkrachten zou worden gecompenseerd door de dreiging met

Dit artikel is gebaseerd op documentatie van de Sectie Luchtmachthistorie, alsmede op onderzoek in het archief van de Luchtmachtraad, de NAVO/WEU-collectie van de Luchtmachtstaf en op bronnenonderzoek bij het Centraal Archiefdepot van het ministerie van defensie.

massale vernietiging d.m.v. kernwapens. De dualiteit van een conventioneel „zwaard” en een „atomair” schild (bevestigd in MC 14/1 van december 1952) werd aangepast aan de beperkingen in conventionele bewapening waarvoor de NAVO zich zag gesteld. De aangemerkte doelen van het *Paris-plan* bleken alras onhaalbaar. Het zou evenwel tot de Noord-Atlantische Raad (NAR) van december 1954 duren eer de doorbraak naar de *New Approach*, met het accent op kernwapens, zou worden bevestigd in MC 48. Deze omschakeling was voltooid tegen het eind van 1955 met de vervanging van MC 14/1 door *NATO's Overall Strategic Concept for the Defence of the NATO Area*, MC 14/2. De *New Approach* werd vergemakkelijkt door de technische ontwikkelingen op het gebied van nucleaire oorlogvoering. Het tactisch gebruik van atoomwapens schiep de mogelijkheid tot het gebruik van deze wapens op het slagveld. Het operatieterrein voor het tactische gebruik zou onmiskenbaar Europa moeten zijn.

De rol van Suez en Sputnik

Cruciaal voor de overgang naar een nieuw strategie was de opstelling van de bondgenoten. Twee angsten voedden de Europese terughoudendheid m.b.t. het stationeren van tactische kernwapens in Europa. Bovenal natuurlijk de mogelijkheid van een kernoorlog op Europese bodem. Daarnaast was men niet ingenomen met het vooruitzicht dat de Amerikaanse bereidheid tot troepenstationering wel eens evenredig zou kunnen afnemen met het plaatsen van tactische kernwapens. Op dit punt werden de bondgenoten echter al spoedig gerustgesteld.

De angst dat Europa de rol van nucleair slagveld opgedrongen zou krijgen was des te hardnekkiger. Stelde MC 48 niet uitdrukkelijk dat de NAVO zich het recht voorbehield als eerste kernwapens te gebruiken bij een Russische aanval? Hoewel tijdens de Noord-Atlantische Raad van decem-

ber 1954 deze krasse stelling werd afgezwakt, door te benadrukken dat alle NAVO-lidstaten met de inzet moesten instemmen, bleef MC 48 het leidende beginsel. Het feit dat de Amerikanen begrip trachtten op te brengen voor de Europese terughoudendheid, zou nog een belangrijke factor worden in de discussie rond een *dual-key* voor *dual-capable*-raketten. De Europese onwil werd verder gebroken door het Amerikaanse aanbod nucleaire onderzoeksresultaten ter beschikking te stellen. Zo was de amendering van de AEA direct verbonden met uitvoering van de richtlijnen van de *National Security Council*, NSC 162/2 en 151/2, die de grondslag legden voor de nieuwe strategie. De militair-politieke argumenten voor de nuclearisatie van de NAVO werden versterkt door gebeurtenissen op het internationale vlak. De plaatsing van de *Thor* en *Jupiter IRBM*-raketten kon pas worden doorgezet na de lancering van de eerste *Sputnik*. Het Russische ruimtevaartprogramma veroorzaakte een „*missile-gap crisis*” in de Verenigde Staten, die fungeerde als katalysator voor de aanvaarding van de nieuwe wapens. De Suez-crisis, tijdens welke de Britten en Fransen hardhandig waren gebotst op de Amerikaanse onwil de oude imperiale mogenheden een vrije hand te geven, maakte een einde aan de Europese aarzelingen omtrent kernwapens. Het streven naar een hogere graad van interdependentie stond na Suez hoog op de bondgenootschappelijke agenda. Hiertoe was binnen de NAVO een mate van cohesie nodig die alleen bereikbaar leek door nuclearisatie

Tegen deze achtergrond had de Koninklijke Luchtmacht zojuist haar naoorlogse opbouwprogramma voltooid. Als zelfstandig krijgsmachtdeel had zij in 1953 het predikaat „Koninklijk” verworven. De omvang van de KLu was medio jaren '50 relatief groot als we die vergelijken met het materieel van de bondgenoten. Met meer dan 450 gevechtsvliegtuigen bereikte de KLu haar numerieke top in 1958. De Nederlandse doelen waren tijdens de conferentie van

Lissabon in 1952 gesteld op 9 dagjagersquadrons en 6 nachtjagersquadrons, alsmede 6 squadrons gevechtssbommenwerpers voor tactische ondersteuning aan de landstrijdkrachten. De KLu opereerde in *Two allied tactical airforce* (TWOATAF), een commando waarin Nederland samenwerkte met België in een Belgisch-Nederlandse luchtverdedigings (*no. 69 group*) en in *no. 2 group* met de 35 *UK air force*. Nederland overschreed de voorziene bijdrage aan het bondgenootschap met meer dan 100 vliegtuigen. In het voorjaar van 1954 kon minister van defensie ir. C. Staf, dan ook tevreden verklaren dat de doelstellingen van 1952 voor 80% waren vervuld. Hij verwachtte dat de opbouwprogramma's in 1955 verder zouden worden voltooid.

Nederland en de nuclearisatie van de NAVO

In het voorjaar van 1954 werd besloten tot de vorming van een Commissie Ontwikkeling Raketten (COR). Dit was op zich een bescheiden stap, maar was wel tekenend voor de voorlijkheid van een klein land met veel potentieel aan technologische industrie op het gebied van lucht- en ruimtevaart. De leden kwamen uit de hoek voor toegepaste natuurkunde van de elektrotechnische industrie (Philips, Hollandse Signaal en TNO), alsmede uit de krijgsmachtleden. De instelling van de COR viel samen met de toewijzing van het *Air Defence Technical Center* aan Den Haag. Van een intensieve bevelscoördinatie werd een verhoging van de slagvaardigheid verwacht. Niettemin kenmerkte de verdere ontwikkelingen rond de COR zich door Hollandse voorzichtigheid. Alhoewel de parlementariërs reeds in 1955 wezen op het belang van – wat toen heette – het rakettencomité, vonden in het parlement de eerste discussies over tactische kernwapens niet eerder plaats dan in 1956. Het rakettencomité werd het ijkpunt voor het parlement wat betreft ontwikkelingen op het gebied van geleide wapens. Ondanks hun gebrekkige kennis werd

het de volksvertegenwoordigers al snel duidelijk dat Nederland weliswaar misschien zou kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van raketssystemen, maar dat een nationaal raketprogramma tot de onmogelijkheden behoorde. De COR volgde de ontwikkelingen in Groot-Brittannië nauwgezet en aanvankelijk ook die in Zwitserland (Oerlikon). Haar voorzichtigheid werd verder versterkt door een beleid dat meer het bijhouden van de nieuwe ontwikkelingen beoogde, dan het inslaan van nieuwe wegen in het onderzoek. Deze instelling werd ingegeven door de wetenschap dat in deze fase van onderzoek de kosten voor de ontwikkeling van een raket financieel moeilijk te realiseren waren en politiek moeilijk te verantwoorden. De invoering van geleide wapens werd op den duur als onontkoombaar beschouwd. Men kan zich overigens afvragen of alle echelons van het militaire bedrijf wel waren doordrongen van het revolutionaire karakter van deze verandering. Voor de buitenwacht was alleen de lucht-lucht-raket in een vergevorderd stadium van ontwikkeling. De grond-grond-raket en de grond-lucht-raket werden beschouwd als zijnde in een embryonaal stadium van ontwikkeling. De Nederlandse regering maakte geen haast met haar standpuntbepaling en met het informeren van de Tweede Kamer. Begrijpelijk indien men bedenkt dat de Nederlandse politiek niet direct betrokken was bij de plaatsing van *Thor*- en *Jupiter*-raketten. Pas nadat in 1957 de minister van landbouw, Sicco Mansholt, zijn verbazing had uitgesproken over het feit dat invoering van geleide wapens nog steeds niet aan de orde was geweest in de ministerraad, werd het vraagstuk op de agenda gezet.

De KLu en de luchtverdediging met geleide wapens

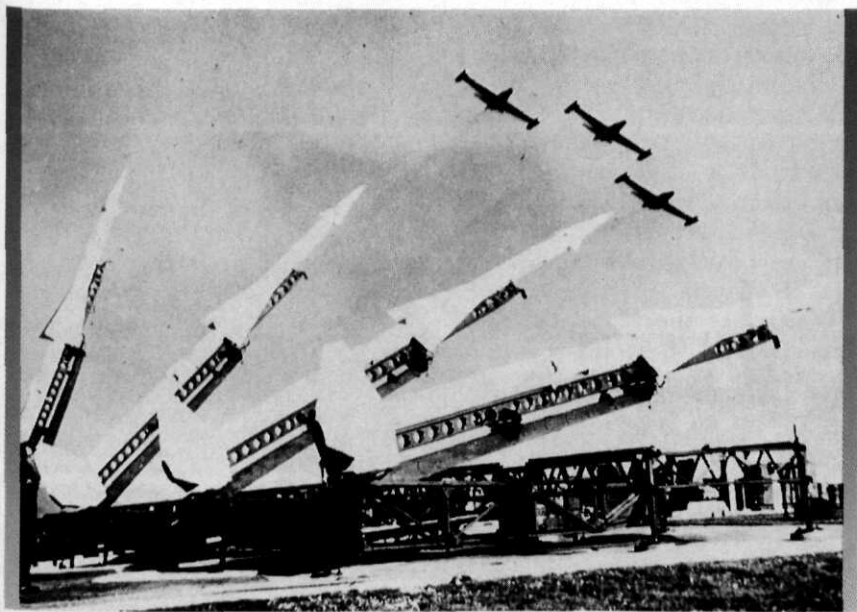
Een Nederlandse visie op de problematiek van slagveldwapens en geallieerde samenwerking op dit gebied zou welkom zijn geweest, nu de Noord-Atlantische Raad had besloten

eens te inventariseren hoe de luchtverdediging zou kunnen worden verbeterd. De eerste bijeenkomst van het *SHAPE Air Defense Directorate* (ADD) vond plaats in maart 1956. Het was de bedoeling een blauwdruk te maken voor een luchtverdediging in West-Europa met grond-lucht geleide wapens. De hiertoe benodigde technische studies waren reeds enige maanden later voltooid. De belangrijkste verandering in het nieuwe concept van luchtverdediging was de omschakeling van gevechtsvliegtuigen naar grond-lucht-raketten. De NAVO hield rekening met de mogelijkheid dat het Warschau-Pact al in een vroeg stadium van de vijandelijkheden kernwapens zou inzetten. In dat geval zou een Westeuropese reactie van uitsluitend onderscheppingsjagers niet langer soelaas bieden. Hun reactietijd was namelijk te lang in het geval van een raketaanval. Om de nieuwe uitdaging het hoofd te kunnen bieden, werd gekozen voor een geïntegreerde Westeuropese luchtverdediging. SHAPE zou functioneren als coördinatiepunt.

In tegenstelling tot de politici namen de verantwoordelijke militairen geen afwachtende houding aan. Zij startten intensieve beraadslagingen over de invulling van de gewenste luchtverdediging-nieuwe-stijl. Daarnaast vroeg het innovatieve karakter van geleide wapens om een elementaire discussie over hun plaats in de krijgsmacht. Dit debat oversteeg de louter technische mogelijkheden en logistieke problemen. Het hele conceptuele raamwerk van oorlogvoering in het algemeen en luchtverdediging in het bijzonder, kwam op de helling te staan met de invoering van geleide wapens. Binnen de KLu waren de hoofdrolspelers in het debat de voorzitter van de COR en tevens commandant luchtverdediging, generaal-majoor A.J. de Vries, en de latere chef luchtmachtstaf en bevelhebber der luchtsrijdkrachten, commodore A.B. Wolff. Eerstgenoemde had het meest uitgesproken standpunt over het gebruik van het nieuwe wapensysteem. In zijn visie kon de rol van het vliegtuig als onderscheppingsmiddel op den duur

worden overgenomen door geleide wapens. Alhoewel hij de beperkte operationele geschiktheid van de op dat moment beschikbare geleide wapensystemen onderkende, stelde De Vries in 1956, dat binnen zes à tien jaar geleide wapens onmisbaar zouden zijn geworden voor een effectieve luchtverdediging. In afwachting van hun verdere ontwikkeling stelde hij voor om een zone boven de tien mijl te verdedigen met geleide wapens, zodat er voor de bewaking van het lagere luchtruim exclusief met vliegtuigen kon worden gewerkt. Hij achtte het bepaald niet uitgesloten dat binnen enkele jaren geleide wapens de kern van de luchtverdediging zouden uitmaken, en dat de rol van vliegtuigen zou worden beperkt tot de periferie van een geïntegreerd luchtverdedigingssysteem.

De luchtverdediging was doorgaans onderverdeeld in offensieve en defensieve acties (indirecte en directe luchtverdediging). Deze laatste vorm van luchtverdediging kende een actieve en een passieve variant (camouflage, spreiding van belangrijke objecten, schuilplaatsen). Omdat de dreiging niet langer beperkt was tot vliegtuigen, stuitte de luchtverdediging met bemande vliegtuigen ook op de grenzen van haar mogelijkheden. Het onderscheppen van geleide en ballistische wapens vereiste een kortere reactietijd en een onfeilbare identificatie. Dat kon in het scenario van De Vries enkel worden bereikt met grond-lucht geleide wapens, die de effectiviteit van de gangbare lucht-doelartillerie en de onderscheppingsjagers in de schaduw stelden. Een extra argument was volgens De Vries de lagere onderhoudskosten van geleide wapens. De ervaren vlieger Wolff relateerde de veronderstelde verminderde betekenis van het vliegtuig. Hij vertolkte de gevoelens van een groot deel van het KLu-personeel, dat traditioneel zeer was gehecht aan zijn vliegende squadrons. De invoering van de geleide wapens was dus meer dan alleen een technische doorbraak, het was een cultuurschok voor een trots „vliegend” bedrijf. Er

Nike-Ajax

werd gewezen op de twee zwakke plekken in het scenario van De Vries, ten eerste het verzadigingspunt bij een massa-aanval. Bovendien hadden Wolff en de zijnen een sterk argument in handen door te wijzen op de mogelijkheid dat vliegtuigen vaker dan één keer konden worden ingezet. Uiteindelijk konden beide visies zich vinden in de door de NAVO geformuleerde „optimum mix” van grond-lucht-raketten en vliegtuigen.

De strategie van de „massale vernietiging” enerzijds en de voorwaartse verdediging anderzijds, luidde het einde in van de territoriale luchtdoel-artillerie in Nederland. Opmerkelijk genoeg kreeg de Lua niet de nieuwe grond-lucht-raket ingedeeld, maar werd dit nieuwe wapensysteem bij de KLu ondergebracht. Wat waren voor deze opmerkelijke stap de belangrijkste beweegredenen? Ik noem de vijf belangrijkste die in deze verhitte discussie een rol hebben gespeeld.

De Koninklijke Landmacht stond voor de zware opgave om vijf divisies te leveren aan de NAVO. Het unieke „filler-systeem” zou op dit heikele punt uiteindelijk uitkomst bieden. Daarnaast zou het Eerste Legerkorps worden uitgerust met *Honest John* grond-grond-raketten die uiteindelijk vanaf 1960 operationeel zouden wor-

den. De overgang naar de nieuwe LANDCENT-structuur voor de divisies ging gepaard met motorisatie en mechanisatie, een proces waardoor de landmacht geheel in beslag werd genomen. Een reorganisatie van de luchtverdediging – bovenop al deze veranderingsprocessen – zou teveel van de spankracht van de KL hebben geveerd. Daarenboven was het luchtmacht personeel beter gekwalificeerd om zich te laten omscholen in het gebruik van geleide wapens. Het was verder gemakkelijker luchtmacht personeel vrij te maken voor trainingsprogramma's, aangezien er minder onderhoudspersoneel nodig was wanneer het aantal vliegtuigen werd gereduceerd. Bovendien betekende de introductie van geleide-wapen-squads bij de KLu, dat dit prille krijgsmachtdeel uitzicht hield op een toekomst en haar personeel perspectief kon blijven bieden. Ook moet niet worden vergeten dat de verantwoordelijkheid voor luchtverdediging reeds lag bij de luchtmacht en dat de commandostructuur ook hierop was afgesteld. Dit laatste vormde voor het Comité van de Verenigde Chefs van Staven (CVCS) een wezenlijk argument de grond-lucht-raketten onder te brengen bij de KLu, een beslissing die in mei 1957 werd genomen.

Aanschaf van het Nike-wapensysteem

De vraag was inmiddels welke raket in aanmerking kwam om bij te dragen tot de taak van de luchtverdediging. Belangrijk in deze keuze was welke raket het beste zou passen binnen de Nederlandse begroting. Ook de bondgenoten waren geïnteresseerd in de Nederlandse keuze. Kolonel J. Steinhoff, belast met de wederopbouw van de Duitse luchtmacht, legde bijv. zijn oor te luister bij luitenant-kolonel J.L. Bosch, de Nederlandse luchtmachtattaché in Bonn. Deze kon in juni 1957 alleen nog meedelen dat het de Nederlandse intentie was om de geleide wapens in te delen bij de luchtmacht, en wel onder het commando luchtverdediging. De COR en het ministerie van defensie waren op zoek naar een raket die voldeed aan de operationele eisen en paste binnen het budget. Intensieve contacten met de Britse industrie duiden op de tendens om te steunen op de ontwikkelingen aan de andere zijde van het Kanaal, een ingesleten gewoonte bij de KLu, die haar oorsprong vond in de Tweede Wereldoorlog.

De ontwikkeling van de *Bloodhound* grond-lucht-raket, een na de soepeler Amerikaanse opstelling inzake informatie-uitwisseling zeker geen kansloos project, werd nauwgezet gevolgd. Groot-Brittannië was een land met gedegen ervaring op het gebied van luchtverdediging. De stroming binnen de KLu die op lijn zat van De Vries, was daarom blij verrast met het Britse *Defence White Paper* uit 1957. De wetenschappers van het Britse luchtvaartministerie die – in tegenstelling tot de militairen – overtuigd waren van de doorslaggevende rol die geleide wapens op korte termijn zouden innemen bij de luchtverdediging, hadden voor hun visie een welwillend oor gevonden bij de Britse minister van defensie, Duncan-Sandys. Echter, zo snel als Duncan-Sandys' *White Paper* in zijn geheel onderhevig zou worden aan forse kritiek, zo snel ver-

zwakte de positie van Groot-Brittannië in de NAVO op het punt van luchtverdediging. Het Verenigd Koninkrijk raakte na maart 1957 geïsoleerd door zijn reserves t.a.v. geïntegreerde luchtverdediging. Op welke wijze de positie van de Engelse lobby binnen de KLu hierdoor veranderde, is moeilijk te beoordelen. Allang voordat de COR pleitte voor de aanschaf van de Britse *Bloodhound*, had het CVCS uitdrukking gegeven aan twijfel of het Verenigd Koninkrijk de laatste technologische ontwikkelingen wel kon bijbenen. Dit werd met zoveel woorden bevestigd door de Nederlandse luchtmachtattaché in Londen, luitenant-kolonel J.B.H. Bruinier. Zijn angst was dat de Amerikaanse *Nike-Hercules* de enige kandidaat was, gezien het feit dat geen gelijkwaardige Britse variant op korte termijn beschikbaar zou komen. Het CVCS achtte het daarom wenselijk dat de activiteiten van de COR zouden worden verruimd. Dat leidde in de loop van 1958 tot de vervanging van de COR door het „Comité voor de Produktie van Geleide wapens”. Het advies van de COR om de *Bloodhound* aan te schaffen kwam eveneens in het gedrang door een aantrekkelijk Amerikaans aanbod. Gezien het krappe defensiebudget zou het moeilijk worden dit Amerikaanse voorstel af te wijzen. Het aanbod hield in dat de Verenigde Staten garant zouden staan voor de training en uitrusting van het eerste *Nike*-bataljon. Bruinier ondernam vervolgens stappen bij het Britse luchtvaartministerie om zijn superieuren in Nederland te voorzien van informatie „since this could be used to support their reasons for refusing the *Nike-Hercules* and accepting the British Guided weapons instead”. Alhoewel hij beweerde dat ondanks de hogere aanloopkosten, de onderhoudskosten bij een Brits systeem beduidend lager zouden zijn, waren de aanloopkosten juist een belangrijke reden te kiezen voor een raket van niet-Britse makelij, de *Nike*. Toch bleef het lang onduidelijk wat het Amerikaanse aanbod inhield. De luchtmachtstaf veronderstelde dat ook de raketten zelf waren inbegrepen

Nike-Hercules

bij de aangeboden uitrusting. Het feitelijke aanbod van uitrusting behelsde echter slechts de onmiddellijk benodigde lading voor de raketten. Die aantallen werden ingeschat op 60 voor de *Nike-Ajax* en 40 voor de *Nike-Hercules*. Hiermee bleef de vraag onbeantwoord voor wiens rekening de raketten en overige ladingen waren. Ofschoon er geen gelijkwaardige Britse raket voorhanden was en de tegenslagen in het Britse raketprogramma weinig vertrouwen inboezemde, viel de technische evaluatie van de *Nike* niet onverdeeld uit in haar voordeel. Wat waren de zwakke kanten van de *Nike*?

De *Nike* grond-lucht-raket was in het begin van de jaren '50 ontwikkeld en omvatte twee versies. De *Nike-Ajax*, een tweetrapsraket met een bereik van ongeveer 25 mijl, en de *Nike-Hercules*, een tweetrapsraket voortgedreven door vaste brandstof en met een bereik van 85 mijl. De *Hercules* was nog in ontwikkeling toen de *Ajax* in 1953 al operationeel was. De snelle technologische ontwikkelingen maakte de *Ajax* al gauw overbodig, vooral nadat de *Hercules* in 1958 operationeel was geworden. Het *Nike*-wapensysteem was in staat vliegtuigen op 100.000 ft hoogte te onderscheppen,

maar bleef in gebreke tegen laagvliegende vliegtuigen. Het voordeel van de *Bloodhound* was evenwel, dat deze doelen op lage hoogte kon onderscheppen. De *Ajax* was niet mobiel, maar dat was een tekortkoming die zij gemeen had met de *Bloodhound*. Beide typen *Nike* werden geleid door commando's van de grond via *pulse-radar* en waren daardoor gemakkelijk te storen. Door de bewerkelijke detectie en vuurleiding werd de „one shot/one-hit ratio” echter niet gehaald. Nederland zou zichzelf in een ingewikkelde positie hebben gemanoeuvreerd als het voor een luchtverdedigingsraket had gekozen, die niet aansloot op het *Nike*-wapensysteem dat de NAVO-standaard werd voor de luchtverdediging met geleide wapens; de opstelling werd daarbij bepaald door de geïntegreerde luchtverdediging. Ondanks de onverwacht hogere overheadkosten voor de *Nike*, accepteerde minister Staf in juni 1958 het Amerikaanse aanbod. Hiermee leek de financiering van de opleiding wel rond, maar de financiering van de infrastructuur voor de NAVO-sites zou nog in beraad blijven bij de *Standing Group*. Hangende de beslissing daarover werden de installatiekosten gedragen door de ontvangende landen. Deze hingen voor een groot

deel af van de gekozen opstelling voor de Nike. Als opvolger van de zware luchtdoelartillerie leek objectverdediging een voor de hand liggende keuze. Volgens deze opvatting zouden de Nike-batterijen worden opgesteld in de buurt van belangrijke objecten (havens, industriële centra, enz.). Deze objectverdediging zou door de reikwijdte van de Nike, in de praktijk neerkomen op territoriale verdediging. Hiermee zou de taak van territoriale luchtverdediging d.m.v. vliegtuigen eveneens kunnen worden overgenomen door de Nike. De ob-

jectverdediging vond daarom een warm onthaal bij de voorstanders van een zo radicaal mogelijke invoering van de grond-lucht-raketten. Op grond van deze overwegingen had De Vries al het plan opgevat Noordwest-Europa op te delen in 36 cirkels met een middellijn van 40 zeemijl t.b.v. de verdediging met Nike-Hercules. Echter, ook op dit punt moesten de supporters van het geleide wapen als vervanging van het vliegtuig capituleren voor de meerderheid binnen de NAVO. Het lag eerder voor de hand om na de integratie van de luchtver-

dediging te komen tot de volgende stap: een *Air Defence Interception Zone* (ADIZ). Een cordon dicht bij het IJzeren Gordijn, een *missile-belt*. Toch was al te dicht bij het IJzeren Gordijn ook weer niet wenselijk. Voorkomen diende te worden dat de geleide wapengordel onder de voet zou worden gelopen tijdens de eerste fase van een grondaanval. Dit was het zwakke punt in het „*belt-concept*”; een *missile-belt* als de eigentijdse versie van de Maginot-linie, had dientengevolge misschien ook niet meer zekerheid te bieden.

VERZOEK AAN AUTEURS

Auteurs wordt verzocht bij hun manuscript – zo mogelijk – de diskette aan te leveren:

WORD PERFECT 5.1 (DOS). (NB. Alinea's eindloos typen; slechts ter afsluiting een HARDE RETURN geven, evenals voor een witregel. Geen speciale codes en layout-elementen invoeren.)

Regelmatig worden illustraties ingezonden die niet of nauwelijks geschikt zijn voor verkleining en reproductie. In dit verband wordt verwezen naar de „Regels voor kopijverzorging” (pt. 2) die éénmaal per jaar achterin de Militaire Spectator worden afgedrukt (zie oktobernummer 1994).

Computertekeningen zijn slechts bruikbaar indien vervaardigd m.b.v. een speciaal tekenprogramma.

REDACTIE